

ODKŁADAĆ (172) *vb impf*

o jasne; w inf oba a jasne; w pozostałych formach: -kła- (116), -kła- (8); -kła- MycPrz, SkarŻyw; -kła- : -kła- KrowObr (1:1), BielKron (8:2), CzechRozm (7:1), GórnRozm (1:1), SarnStat (25:1).

inf odkładać (24). ◇ praes 1 sg odkładam (22). ◇ 2 sg odkładasz (2). ◇ 3 sg odkładą (26). ◇ 1 pl odkładamy (12). ◇ 2 pl odkładacie (1). ◇ 3 pl odkładają (12). ◇ praet 1 sg m odkładiałem (1). ◇ 3 sg m odkładał (7). ◇ 3 pl m pers odkładali (2). ◇ fut 1 sg m odkładać będę (1). ◇ imp 2 sg odkładaj (9). ◇ 3 sg niech odkładą (1). ◇ 1 pl odkładajmy (1). ◇ con 1 sg m bym odkładiał (1). ◇ 1 pl m pers byśmy odkładali (2). ◇ 2 pl m pers byście odkładali (3). ◇ impers praes odkładą się (1). ◇ con by odkładano (1). ◇ part praes act odkładając (42), odkładając (1); -ąc : -ąc UstPraw (1:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Kłaść, odsuwać na bok, na stronę; seponere Mącz, Cn; amoliri, reicere Calep; removere, postponere Cn [w tym: co (5)] (7) : Reicio – Odrzuczam. Odkładam. Calep 907b.

Zwrot: »odkładać na stronę« [szyk zmienny] (3): Amolior, id est, recedo, [...] odtaczam/ odrzucam/ odkładam ná ftronę. Mącz 229d, 312a; KlonŻal B.

Przen [od czego] (1) : Nie odkładay lutości/ Od nędzney dułze GrabowSet S4v.

a. Odsłaniać części ubioru przykrywające daną część ciała (2) : gdy s Pánem rozmawiał tedy załłonę odkładał/ á gdy z ludem Izráelkım tedy zákrywał twarz. BielKron 35.

Zwrot: »odkładać od siebie« (1): ácz iuż był Krol mowę zámknął/ wżákże [...] odkłádaiąc od fiebie przykryćie/ dawał łtoiacym przy łobie rękę każdemu BielKron 403v.

2. Przekładać na inny czas, odraczać, zwlekać, wstrzymywać zrobienie czegoś; differre Vulg, Mącz, Calep, JanStat; comperendinare Mącz, Calep, Cn; reservare, sustinere Mącz, Cn; reicere Modrz, Cn; longinquum putare PolAnt; proferre Modrz; reponere JanStat; protelare, protrahere, recrastinare, reservare Cn (119) : A tak trúdnocz tu od kładać Iuż mułlicze od powieđać RejKup z2v; KochPs 102; iż oni pirwży Chriřtyánie/ nie śpieřzyli łię do chrztu/ [...] ále owłzem [...] długo oczekawáli odkłádaiąc NiemObr 147; KochPieř 43; W ten czás gořćiu byway v mnie/ Kiedy włzyłtko naydźiefz w gumnie: A iefli ty rad odkłádafz/ Mnie do łiebie drógę zádafz KochSob 63; ActReg 135, 164; Calep 322a.

odkładać co (53): LibLeg 11/20v, 48v; byłmy nawroceniá ku panu náłze⁸⁰ nieodkładali MurzHist B; Diar 58, 82; Thák tylekroć winę [= zapłacenie kary] odkłádaiąc ile kroć potrzebá UstPraw Iv, Iv; Leop Eccli 20/31; BielKron 107v, 219v, 413, 423v; ábowiem on bárzo prágnąc náłzego zbáwienia/ nieodkłada nam grzechow odpufzczenia/ ále grzełznego iáko óciec miły prziiymuie KuczłKat 205; BudBib Am 6/3; ModrzBaz 90v; SkarŻyw 510; NiemObr 148; ActReg 139; Bądż mym pořilkiem/ o mocny obrońcá/ A mym vćifkom/ nie odkłáday końcá. GrabowSet Q3v; Pánie/ rátku nie odkłáday. LatHar 179; WujNT 292, 586; SarnStat 94, 95, 127, 228, 267 (13). Cf odkładać co komu; »nie odkładając na dalszy czas«, »do jutra nie odkładając«; Zwroty.

odkładać co komu (2): Mącz 62b cf »odkładać na dalszy a na dalszy czas«; BielSenJoach 4 cf W przen.

odkładać czego (1): Nie miałám włtydu dóm łwóy opułczáiac/ Y teraz niémam łmierći odkłádaiąc KochPieř 8.

odkładać do czego [w tym: do określonego zdarzenia (13), do jakiegoś czasu (2)] (15): Diar 82; Praesenti sermoni reservantur, Aż do łpołecznego óółb náłzych ziechánia/ odkłádaiya. Mącz 431a;

In Ianuarius mensem protendimus, Odkładamy do miefiąca Sticznia. *Mqcz* 445d, 448b; *ActReg* 85; Dzieięćiny po imionách Szlácheckich [...] do Compozyciiey/ która ma bydź ná Séymie/ odkładamy. *SarnStat* 854; Przetóż tę íprawę do drugiego blińko przyśzłego Séymu odkładamy *SarnStat* 1050, 94 [2 r.], 95, 228, 267, 399, 400, 864.

odkładać do czego [= *na jak długo*] (2): *StryjKron* 421; rádźił/ áby dziećinny chrzeřt do kilku lat [...] odkładano. *NiemObr* 148.

odkładać na co (13): *LibLeg* 11/48v; *Diar* 58; *BielKron* 219v, 423v; ponieważ niezliczone mnořstwo ípraw do ířadu przychodzi/ tedy ie opuřczaią á ná drugi feym odkładią *ModrzBaz* 90v; íi rádźili o zdrowiu tey Korony mieřkaiąc wřawicnie w Kráowie przy Krolu/ á ná Seym nic nie odkładiąc *GórnRozm* M3; *ActReg* 17; *SarnStat* 368, 399, 1200, 1258. Cf *odkładać z czego na co*.

odkładać z czego na co (2): *GórnRozm* K; Ták íie téż to záś z tego Séymu [...] ná inny Séym Koronny [...] do ziaćhania y íprawy Rewizorów [...] odkłada. *SarnStat* 400.

odkładać na co [= *do kiedy*] (17): A w tym pořel Cefárki przyiechał/ odkładiąc to z iechanie Krolow ná řrodopořtną niedzyelę. *BielKron* 413; *WujNT* 292, 586; *SarnStat* 127. Cf »na dalej nie odkładając«, »odkładać na dalszy a na dalszy czas«, »odkładać na inszy czas, na dalsze dni«, »na potym odkładać«.

odkładać do kiedy (8): ocz był prořzon áż do tąd odkładał *KochSz* A4. Cf »do jutra nie odkładając«, »do tego czasu odkładać«, »do jutra odkładać«, »do řadnego dnia odkładać«.

cum inf (3): *CzechRozm* 69; Ořátek ná Bogá wkładay/ A dobrze żyć nie odkładay. *KochPieř* 47; *WujNT* 838.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); *zaimek względy*] (2): *KochSz* A4 cf *odkładać do kiedy*; *ArtKanc* T15 cf *W* przeciwstawieniu.

Zaprzeczony imieřłów przysłówkowy w funkcji okolicznika: »nie odkładając« = *natychmiast*; *wkrótce* (7): *MetrKor* 40/812; *LibLeg* 11/20v, 86; *Zyy* dobrze nie odkładiąc: Bo dálřzych czáfow czekaiąc/ Niepodobnym obyczaiem/ Nie poczawřzy żyć/ przeřtaiem. *KochPieř* 48; *SarnStat* 443, 733, 734. Cf téż »niedługo odkładając«.

W połączniu szeregowym (1): Nie milcz/ áni odkładay: nie ciérp/ boże wieczny *KochPs* 125.

W przeciwstawieniu: »odkładać ... czynić zaraz« (1): nie odkładaymyřz thego co może być teraz/ ále czyńmy co każe Pan zaráz. *ArtKanc* T15.

W porównaniu (1): Vpominki y dáry/ záłlepiaią oczy řędziam: á íakoby niemy w wřciech odkłada karania ich. *Leop Eccli* 20/31.

W charakterystycznych połączniach: *odkładać chrzeřt, dzień zły, egzekucyją, karanie, koncylijum, koniec, nawrocenie, grzechow odpuszczenie, ratunek, rewidowanie [czego], sprawę* (5), *sprawiedliwość, uznanie [czego], winę* (2), *zjechanie krolow; řmierci odkładać; odkładać do mieřca stycznia, do nocy, do ustnego oglądania, do poprawy statutu, do rewizyje, do sejmu [którego a. jakiego]* (7), *do ujrzenia, do zjachania; odkładać do roku (do kilku lat)* (2); *odkładać na koncylijum, na roki, na sejm ([który a. jaki])* (10); *odkładać na dzień Pański, na godzinę řmierci, na řrodopořtną niedzielę, na řwięto řw. Marcina*.

Frazy: »nie odkładając [czego] na inszy czas« (1): abichmi sye tego prawie dowiedziely sye [!] yako sye ta rzecz sama wřobye ma nyeodkladayąc z tego na ynschi czas *LibLeg* 11/20v.

»już dalej, na dalej nie odkładając« (1:1): *Diar* 22; zdało mi sie iuz däléy nie odkládaiąc/ [...] wydać przynamniéy tę Polšczyznę nową *JanNKar* A3v.

»do jutra [czego] nie odkładając« (1): Ktorey [*sprawie*] ia pokim żyw mużę świádecstwo wydáwác: do iutrá iey nie odkládaiąc *CzechRozm* Av.

»niedługo odkładając« (1): A nye długo odkládaiąc/ yutro dali bog tento práwy kofyól Kryftułow/ ktorego lye dzyerzeń mamy/ ná oko mi vkażesz. *KromRozm II* y2v.

Zwoty: »odkładać (iny) czas« [*szyk zmienny*] (2): *RejKup* Cv; czekaiąc Máxymiliana Cefárzá z radością/ ktory przez połty odkládał iny čás częřtokroć/ máiac też tám ine potrzeby z Wenety *BielKron* 413.

»odkładać [co] na dalszy a na dalszy czas« (1): *Comperendinare reum*, Wléc á odkládác rzecz na dälzy á na dálzy čás oskárżoney řtronie. *Mqcz* 62b.

»na długi czas, na długo odkładać« [*w tym: co*] (2) (2:1): Kto niema dobrej woli dáć/ náutyzył sie ná długi tzas odkládác. *March*³ V5; *LibLeg* 10/57, 11/141v.

»odkładać na in(sz)y, dalszy czas, na dalsze dni« [*w tym: co*] (7) = *in diem ulteriozem reicere* *Modrz* [*szyk zmienny*] (7:3:1): *March*¹ A4v; *Diar* 66; *DiarDop* 105; Amurátes [...] Chronił sie bitwy řtoczenia/ odkládaiąc to ná inzy čás *BielKron* 240, 216; *Mqcz* 123b; Wielkiew nienawiřci godni řá otoći/ ktorzi dla ledá przyczyn [...] řpráwiedliwořć ná dálzy dni odkládaią. *ModrzBaz* 90; *BielSenJoach* 4; *WujNT Act* 24 arg; ábyřcie ná dálzy čás řpraw zbáwienia wálze⁸⁰ nie odkládali *WysKaz* 47. Cf »nie odkładając [czego] na inšy czas«.

»do tego czasu odkładać« (1): O Pana Gniezninskiego [*tj.jego sprawę*] także do vyrzenia do tego czasu odkláda. *ActReg* 85.

»dzień za dzień, ode dnia do dnia, od jutra do jutra odkładać« = *differre de die in diem Vulg; diem de die a. in posterum differre* *Mqcz* [*szyk zmienny*] (5:1:1): Prętko go [*baranka*] iedzą nierozmyřliáią řię áni odkládaią dzień zá dzień. *KrowObr* 186, 186v; *Leop Eccli* 5/8; *Mqcz* 123b, 314c [2 r.]; *Calep* 226b.

»[co] do sądnego dnia odkładać« (1): W téy á w téy rzeczy/ tak Król Ie⁸⁰ M. dekret czyni/ řć. A tę drugą odkláda do řádnego dnia *KochAp* 13.

»do jutra odkładać« = *zwlekać z czymř; recrastinare* *Calep* (3): dłuźnicy v drzwi zágłádaią/ á on sie krije/ [...] á do iutrá odkláda *RejZwierc* 59v; ktorzy [*niekarni kanonicy*] popráwę řwoię wizytko do iutrá odkládali *SkarŻyw* 510; *Calep* 900a.

»do jutra [co] odkładać« [*szyk zmienny*] (2): do iutrá tą władzą/ ktorą ia mam/ řąd ten odkládam. *Górndworz* Mm7v. Cf *Frazy*.

»odkładać na obietnice« = *zwodzić obietnicami* (1): Napisanie [*lege: na pisanie*] wřm dáł doniego respons taki oiaki meř [*lege: o jakimeř*] wřm naraził od kłádaiąc, na obietnice *ActReg* 128.

»[co] na potym odkładać« (1): A choćby go [*Boga*] oni wřpomináli: tedybym/ ábo to imo sie puřzczał/ ábo to ná potym mowić o nim/ odkládał *CzechRozm* 69.

praw. »roki odkładać« (1): A nie będzié wolno řędzióm króm řlufźnéy przyczyny [...] Roków odkládác [*terminos differre* *JanStat* 466] *SarnStat* 729.

Szeregi: »nie omieszkać a nie odkładać« (1): Nieomieszkaćby náwrócić sie do Pána/ á nie odkláday dzień zá dzień [*Non tardes... ne differas de die in diem*] *Leop Eccli* 5/8.

»nie proznować ani odkładać« (1): trzeba pracować, a nie proznować, ani odkładać. *ActReg* 166.

»odkładać, (a) przedłużać« [szyk 1:1] (2): A gdy się dopierał v Senatu obietnic za państwem/ odkładali ty rzeczy a przedłużali w radzie. *BielKron* 107v; *Calep* 226b.

»nie odkładać ani zwłoczyć« (1): [*Cesarz turecki*] nie odkłada/ ani zwłoczy: ale zwyciężywszy Węgry/ wnetże tu przypadnie *OrzJan* 85.

W przeni (1) : Co ja raczy na infy czas Muzom odkładam/ A teraz cię niebawiac wierz ci mały dawam. *BielSenJoach* 4.

a. Przekładać do dalszej części tekstu [co] (1) :

Zwrot: »na insze miejsce odkładać« (1): A tak już tu czyniac koniec złego wykładu piśmá ś. w rzeczach tych y świadectwach potoczniejszych [...]. Inŝe na inŝe mieysce odkładam. *CzechEp* 163.

b. praw. Występować z wnioskiem o przełożenie sprawy (14) :

odkładać czym [= z jakiego powodu] (3): A proftą chorobą iako odkładaią: pátrż w Polŝkim Stá. List 468. *SarnStat* 770, 1256, 1283.

Zwroty: »rok odkładać« = *terminum differre a. reponere JanStat* [szyk zmienny] (14): *ZapWar* 1549 nr 2662 [2 r.], 1550 nr 2676 [2 r.]; náznaczy mu Sędzia rok/ odkładaią iy dla wiela przyczyn [*dies... multis ex causis prorogantur*] *ModrzBaz* 84v; GDy kto odkłada Rok o więtfzą rzecz [...]: ma mu byđ dána tá zwłoká o więtfzą rzecz. *SarnStat* 767, 718, 719, 767, 768, 770 [2 r.], 825, 1256.

»o więtfzą [= ze względu na toczącą się równocześnie inną, ważniejszą sprawę] rzecz odkładać« = *pro maiori differre a. reponere JanStat* (2): A wíakże gdy Rok przydzie/ dowiedzie przez świadczyzny list ładowny/ iż miał o więtfzą rzecz spráwę: którego ielli nie pokaże/ ítráci rzecz/ o której pozwány rok o więtfzą rzecz odkładał. *SarnStat* 767, 768.

3. Składać, gromadzić; seponere Vulg, Cn; condere Calep (2) : káždy z was niech odkłada v siebie/ chowaiąc co mu się podobá: áby niedopiero gdy przydzie/ íkładania były. *WujNT* 1. *Cor* 16/2.

Zwrot: »odkładać na stronę« (1): Condo – Chowam, odkładam na stronę. *Calep* 236a.

4. Dawać [co] (3) :

odkładać komu (1): ífelnaście íet tyfięcy złotych czerwoných/ oíobno też Krolowi Ferdynándowi/ Smálkálдықowie muíieli odkładáć *BielKron* 230.

odkładać na kogo (1): vítáwił áby żadny Plebeuŝ nie dzyerzał roley iedno íto ítáian/ pozwan przed Pátrycyuŝy/ áby íwym práwem był ładzon/ gdyż íam pięć íet ítáian roley miał. Odkładał ná íyny drugą rolą *BielKron* 120v.

Przeni (1) :

Zwrot: »na raty odkładać« (1): áż nam oddáć będziefz raczył tę nieomylną zapłátę náŝę/ [...] á ná raty íey nam odkładáć obiecowác nie raczył. *RejAp* 195v.

5. Pomijać, nie brać pod uwagę, lekceważyć; postputare Mącz [w tym: kogo (2), co (21)] (26) : Intermitto – Na czas odkładam, przepuŝczam. *Calep* 552b.

W charakterystycznych połączeniach: odkładać bojaźń bożą, doczesne rzeczy, miłosierdzie (2), pany, płacz, pobożność, popędliwość, powagę, regułę, smętek, sprawiedliwość, uczynki, upominanie.

W przeciwstawieniu: »odkładać ... brać przed się« (1): chociażby tak łobie chciał kto dumać że to mógł Bog vczynić: [...] odkładaiąc w tey mierze łprawiedliwość łwoię ná łtronę: á biorąc przedłię łámo miłofierdzie: tedyby y ták/ ołtác łie to nie mogłó. *CzechRozm* 218v.

Zwroty: »odkładać na stronę« [szyk zmienny] (11): *Diar* 50; *Mqcz* 229d; *RejPos* 127v, 159v [2 r.], 184, 314v; dla tego Apołtoł Páweł/ to dobrze vpátruiąc vczynki náłze włzyłtkie ná łtronę odkłáda: á chlubić łie nam z nich nie dopułzcza. *CzechRozm* 213v, 218v; *CzechEp* 103; [niewolni] pány łwé ná łtronę odkłádaiąc/ y od nich odchodząc wrácaią łie do łwych domów *SarnStat* 647.

»na szrot [= na stratę] odkładać« (1): VOlen będąc od tego w czym łie źli kocháią/ Ktorzy pobożność włzyłtkę ná łzrot odkłádaią. *MycPrz* I A2v.

»nazad odkładać« (1) Postputo, W máley wadze mam/ ná zad tę rzecz odkłádam/ vpołedzam. *Mqcz* 333c.

Szeregi: »odkładać a odmietować« (1): czemuż thę regułę Pána twoiego ná łtronę odkłádałz á odmietuiełz? *RejPos* 314v.

»odkładać i odrzucać« (1): Náprzod tedy odkłádać to y odrzucác będą ná łtronę/ czego/ wiele I. M. X. K. w łwym przeciw mnie [...] piłaniu nákládl *CzechEp* 103.

a. *Nie robić czegoś, zaprzestawać; hamować się od czegoś* (4) : Iuż ia teraz odkłádam łwe powagi włzyłtki A chcę być z wami wesoł Praw ie [!] towarzyski *RejJóz* O3; Dla imieniá mego odkłádałem popędliwość moię/ á dla chwały moiey hámowałem gniew moy *BibRadz Is* 48/9; *Calep* 357b.

Zwrot:»odkładać precz« (1): Odkłádaiąc [p]recz włzyłtkę boia[ž]ń Bożą [...] / dołyc tem vkázuie iż łię go nic nie boi. *BibRadz* I 6a marg.

b. *Opuszczać, nie obejmować czymś, nie zaliczać do czegoś* (3) : Kędy niłkie role/ na iárzyny ie zołtáwić: [...] Piałki odkłádać: bo im gnoiu łzkodá. *GostGosp* 66; *SarnStat* 56.

Zwroty: »na stronę odkładać« (1): ktore [słowo boże] oto iákoś łłyłzał ná łtronę w tey mierze odkłáda włzyłtkie zgołá Anioły *CzechRozm* 45v.

[»na zgubę [= na straty] odkładać«: Stawów spusty wedle zwyczaju połózone są we trzech lat, na zgubę odkłádając trzecią część, a na szacunek kłádać dwie części, to jest kiedy karpi wsadzą 60, szacować 40, a na stratę 20. *LustrWpol* 124.]

c. *O ustawach i zobowiązaniach: unieważniać, likwidować* (1) : Podobny temu Státut 1569. w Conłtituc. Liłt 108. Stá: 46. Item Stá: 47. kędy tákież odkłáda. *SarnStat* 401.

Zwrot: »na stronę odkładać« (1): My Conłtitucią przerzeczoną w mocy zołtáwuiać/ [...] tákież pozwy [...] ná łtronę odkłádamy y wniwecz obrácamy. *SarnStat* 542.

a. *O Starym Testamencie* (3) : [Bóg] ćielełne nabożeńłtwo odkłáda: á chce áby go wierni chwalcy iego w duchu/ y w prawdzie chwalili. *CzechRozm* 92, 86v [2 r.].

6. *Zdawać się na kogoś, powierzać komuś do załatwienia swoją sprawę; reicere Modrz [w tym: co (4)]* (6) :

odkładać czego (1): Połeł odkłáda Roku Czartowi do Sądu *RejKup* Yv.

odkładać do kogo (1): ták wiele nie tyłó v krolá/ ále y Monárchy łwiátá włzyłtkiego bogáctwa nie máłz/ áby káždemu dobry iego vczynek mogł płáćić. Sam ták możny y bogáty P. Bog iefł/ do ktorego zapłátę náłzę odkłádać mamy. *SkarKazSej* 670b.

odkładać do czego (3): *RejKup* x8, Yv; Zda się też iakoby nam rofkázowáli/ żebyśmy wády ábo wyftępki ich fkromnie znošili/ á odkládáli ie do Bożego łádu *ModrzBaz* 49v.

odkładać na kogo (2): Niemłczic się nadbliznym swoym/ ale to odkładać na pana Boga *SeklKat* I2; *SkarKaz* 118a.

7. *Dzielić jednostki geometryczne na równe części [(po) ile na co = co przez co]* (4): A ták/ odkládáiąc po trzech ná ieden Móg łto łztuk tákowych/ vczyni trzydzieści y trzy Morgi/ y trzecią część Morgá. *GrzepGeom* K, Kv [2 r.], K3.

8. *Oduczać, odzwyczajając; desuefacere* *Mącz, Cn; dedocere Cn [kogo]* (1) : Desuefacio, Odkładam kogo/ oduczam *Mącz* 427c.

*** *Bez wystarczającego kontekstu; reponere* *Mącz, Calep; deponere* *Mącz; seponere* *Calep* (4) : Repono, Pokładam/ poliecam/ chowam/ odkładam. *Mącz* 311d, 310c; Sepono – Odkładam. *Calep* 969b, 914a.

Synonimy: 2. *mieszkać, mudzić, oddalać, odwłaczać, odwłoczyć, omieszkawać, pociągać, zamieszkawać*; 8. *oduczać*.

Formacje współrdzenne cf KŁAŚĆ.

Cf **ODKŁADAJĄCY, ODKŁADANIE, ODKŁADANY**